

A. 5 Späckatorp



Klicka på bilden för att se den större! Flygfoto skänkt av Leif Crona, godkänt för publicering av Försvarsstaben, augusti 2014

[Du hittar klickbara rubriker här!](#)

Vill du ladda ner en redigerad version av [A. 5 Späckatorp](#) som Word-fil för personligt bruk är det bara att klicka på filen nedan - enkel att skriva ut! Tänk bara på copyright och publiceringsrättigheter!!

[A 5 Späckatorp .docx](#) 10.4 MB

Späckatorp 1/4 skattemantal

Ur ortsnamnsregistret:

Gård 1/4 skatte i Skarke socken - Ett Jordaboken n:r 1

Namngrunden okänd. Stället obebyggt och Marken finns under Ångarås, Backa, Öfverbo, m fl.

Späckatorp 1800/1900-tal, **Speckatorpet**(1749), **Spekatorpet** (1660)

Den största delen av Späckatorps ursprungliga marker är nu under Ångarås. Nordväst ut mot Backa, där namnet lever kvar på 1960 års karta som Späckatorp II, fanns tidigare Dunagården som blev Späckatorp vid ägoutbyte 1867.

Delar av Späckatorps marker har funnits på olika platser vid olika tider, genom ägobyten och skiften. Vid tiden för skiftet av Billingeliderna kring 1800 tycks huvudmarken ha legat i stort sett mitt för Lilla Hålltorps huvudbyggnader utmed Ljungstorpsvägen och norrut, med hus utmed vägen. Senare sker ett alltså utbyte av mark mellan Späckatorp och Dunagården.

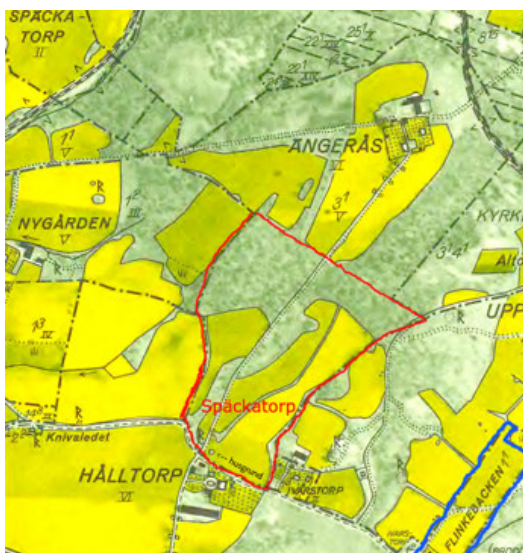
Ur mantalslängd:

I Mantalslängden står att under åren 1661 - 1669

bor **Corporal Assmundh** i **Spekatorpet** med sin hustru Ingebor och Piga Anna, som byts mot Kierstin 1665 och senare en dräng.

(Ur renskriven Mantalslängd av Verna Andersson)

Kanske namnet från Spicken. Sägdes om saltad och torkad eller rökt, okokt mat. DALIN (1854) t.ex. Spickakorv/Spekekorv, används idag. Späck var viktigt som grisens hull - ett fett torp? Spicke eller Speke är ett mycket gammalt ord!



Rött markerar Späckatorps huvudågor 1790 - blått visar Flinkbacken som kronolägenhet tillhörig Späckatorp. Gården kom 1867 att byta marker med Ångarås/Dunagården och hamnade därför nära Backa.

På Geometrisk karta för Ångeråsen 1750 står Spickatorpet.

Bildspel A. 5 Späckatorp med 2 bilder från 2013- nov + karta 1867

Bilder tagna av Kent Friman november 2013, copyright





För in muspekaren in över bildens kant och låt den vila där - så ser du förklarande bildtexter!
 Vill du titta i egen takt - klicka på bilden och klicka dig sedan fram bild för bild!
 Vill du starta automatiskt bildspel igen så klickar du bara på pilen till vänster under bilden!
 Vill du se alla bilder i helskärm så klickar du på den sneda pil-ikonen ovan!

KLICKBARA RUBRIKER PÅ DENNA SIDA

(Du kan alltså klicka på rubriken och hamna vid texten för den på denna sidan!)

- [A. 5 Späckatorp](#)
- [Bildspel A. 5 Späckatorp med 2 bilder från 2013- nov + karta 1867](#)
- [SAMMANFATTNING SPÄCKATORP](#)
- [Ur specialjordeboken 1825 - Späckatorp](#)
- [1794 års karta med försök till inrättning av Späckatorps närågor](#)
- [1764 instenas på Kronoparksmark intäkt som inhägnats av Späckatorp - karta 1783](#)
- [1783 stor diskussion kring brukandet av vissa delar av Kronoparken](#)
- [1764 karta - visar en äga till Späckatorp i Ljungstorp - en Odallycka](#)
- [Späckatorps gårdshus första delen av 1800-talet](#)
- [Militär handritad karta 1801 som speglar 1700-tal](#)
- [Rågångskarta Hålltorp 1862](#)
- [Förpantning 1815 av ägan Flinkegården i Bäckedalen - Späckatorp](#)
- [Förpantning 1853 av en äga i Bäckedalen tillhörande Späckatorp](#)
- [PM vid Backa gård för att beskriva de "trassliga" förpantningarna](#)
- [1856 förtydligas kronolägenheten Flinkebacken till Späckatorp på karta](#)
- [1862 en ägo- och hävdbeskrivning över Späckatorp](#)
- [Från begynnelsen till 1960 finns viss förvirring kring Späckatorpsågor i Bäckedalen](#)
- [Späckatorps sammanhållna ågor karta på 1867 med byggnader](#)
- [Karta 1867 detalj med byggnaderna](#)
- [1877 års karta visar att Späckatorp är borta som egen gård - även husen](#)

Späckatorps ägare/boende under 200 år:

- [Tidigt friköpt från kronan - redan 1719: Magnus Gabriel Palm ägare](#)
- [Moder Palms troliga uppväxtmiljö: Höjentorps slott som brann 1722](#)
- [Magnus Gabriel Palms barndomshem - Höjentorps kungsgård i Eggby](#)
- [Kullbergssläkten som ägare till både Späckatorp och Ivarstorp](#)
- [Bröderna Anders och Nils Kullbergs bakgrund](#)
- [Änkestyrd gård 1782 - 1787 i dubbel bemärkelse](#)
- [Kamrersfrustyrd gård 1787 -1815 - med en kamrer i fängelse!](#)
- [1800 - 1814 på Späckatorp](#)
- [1815 - 1836 Späckatorp Veste - Nya ägare 1814, 1822, 1824: - inhysestugor byggs](#)
- [Inhyses under protest!!](#)
- [Nya ägare 1841, 1853, 1860 och 1865 - därefter en hyresgäst i 5 år](#)

Backa gård tar över Späckatorp och förvandlar det till egna marker:

- [Backa Gård tar över Späckatorp 1865](#)
- [Backas Späckatorp vid Ängarås byttes mot Ängarås Dunagården vid Backa](#)
- [Delar av Späckatorps ågor försäljs och införlivas med andra fastigheter](#)
- [Flinkebackens grundäga säljs till Petter Jonsson, Lundby, 1873](#)

SAMMANFATTNING SPÄCKATORP

I Mantalslängden står att under åren 1661 - 1669 bor Corporal Assmundh i Späckatorpet med sin hustru Ingebor och Piga Anna, pignamnet byts mot Kierstin 1665 och senare kom en dräng.

Späckatorp var en kronoskattegård på Nordbilingens västsida, friköpt som skattehemmen 1719. Den har varit tillräckligt anseendlig för överlevnad, ända fram tills dess konkurrenten Backa gård köpte gården 1865 och Späckatorp försvann som egen gård under senare delen av 1800-talet.

Senare sker ett utbyte av mark mellan Späckatorp och Dunagården, egentligen mellan Backa gård och Ängarås, vilket påskyndade utplåningen av gårdens identitet.

Ur insteningsdokument 1764:



Späckatorp på karta 1867 med byggnaderna mitt för Hålltorp. Klicka på bilden för att se kartan större!

"Den 27 juni instenades Hemmanet Späckatorpet jemte en Tracht som innehafvarna af detta och Hemmanet Ifwarstorp fått tilstånd intaga, ifrån nedersta hörnet af Späckatorps ängen uti rätt linia Norr om fädrestigen til buchten af Ifwarstorks gierdesgård emot årlig Ränta för Späckatorp Tiugufyra öre."

Delar av Späckatorps marker har funnits på olika platser vid olika tider. Vid tiden för skiftet av Billingeliderna kring 1800 låg huvudmarken i stort sett mitt för Lilla Hålltorps huvudbyggnader utmed Ljungstorpssvägen och norrut, med hus utmed vägen. Österut fanns en odallicka av hävd och inhägnad, samt fr o m 1803 kronolägenheten Flinkebacken tillhörig gården.

Späckatorps Odallicka och Flinkebacken i öster var alltså knutna till grundägan Späckatorp. Det blev många invecklade turer kring förpantning och tillhörighet, skattskyldighet, mm genom århundrandena - se gärna också avsnittet: [A. 13 Bäckedalen - Flinkebacken](#)

Förpantningskontrakt för Flinkebacken finns för 1815 och förpantningskontrakt finns också 1853 för Späckatorps Odallicka - "uppdelad i Smedslyckan och Fläckehagen".

1877 års karta visar att Späckatorp redan har assimilerats, först inköpt av Backa gård, men sedan genom ägoutbyte 1867 helt inkorporerat med Kaptensbostället Ångeråsen, vilket på så sätt får mark ner till Hålltorp bl a för att säkra en bättre vägutfart till Ljungstorpssvägen.

ÅGARFÖRHÅLLANDEN FÖR SPÄCKATORP GENOM TIDERN

1719

Köpt till Skatte af Assesoren och Lands kamreraren Herr Magnus Gabriel Palm för 20 riksdaler efter Köpe bref den 4 september 1719, efter att ha köpt både Solberga gård och klockarebolet i Eggby 1715 för 120 riksdaler.

Hans far var Erik Palm fogde på Höjentorps kungsgård och modern uppfostrad av familjen de la Gardie på Höjentorps slott. Slottet brann ner 1722.

Magnus Gabriel var nära att mista livet när han var med som ansvarig med vid Binneberg den 1 mars 1710 vid inskrivningen av krigsfolk som skulle stå mot danskarna. Allmogen gjorde uppror och grymt mördade de den i Varnhem begravde Kronofogden Warenberg. Kamreren Palm räddade sig genom att hoppa ut genom ett fönster i tingssalen.

Magnus Gabriel Palm dör 1758.

1770

Bröderna Kullberg ägde vardera Späckatorp och Ivarstorp under 1770-1780-talet.

"Kullberg, släkt, härstammande från rusthållaren Nils Torbjörnsson (d 1705, 70 el 80 år gammal) i Hästekulla, Kvänum, Skara, som var far till prosten Olof Kullberg (1676—1739) i Segerstad.

Nils Kullberg, född i Varnhem 1724, son av prosten Olof Kullberg i Segerstad, blev studerande i Uppsala 1743. Han prästvigdes 1754 och blev vice pastor i Varnhem 1759 och genomgick pastorsexamen 1763. Han dog den 23 april 1773 och eftermälet blev. "En redlig och saktmodig man". Han ägde då Späckatorp.

På närliggande Ifwarstorp finns vid tiden brodern till Nils, **Anders Kullberg**, född 1722, mantalskommisarie. Det är alltså en broder till prästänkans döde man, Pastor Nils Kullberg, som kan ha haft ett vakande öga även över gården Späckatorp. Han dog 1786 - året före sin broders änka i Prostgården.

Från och med 1779:

Nu finns samtidigt boende på gården ett par, där maken dör 1782 och maken bor kvar i 7 år till 1789. Hon inflyttad på gården som hans hustru 1 år innan han dör!

De hette;

Thöres Eriksson, född i Kyrkefalla 1720 - dör 1782, 18/6, då 62 år.

Hustru Margareta Gudrun, född i Sköfde 1710 - inflyttad 1781(!)
från Skierf och flyttar 1789 till Berg vid 79 års ålder.

Efter Kullbergs död - Kamrersfrustyrd gård 1787 -1814:

Kamreren Bengt Hellstadius flyttar in med hela sin familj och skriver 1789 också sina medföljande drängar och pigor på Späckatorp, men tre av fem av dem flyttar från Späckatorp samma år. Bara drängarna Bengt och Pavi tycks bli kvar något år. **Kamrerns hustru Lotta** tycks skrivas ensam för gården de flesta av de här efterföljande åren.

Fru Lotta Udd, född i Göthened 1753 (1747) - till Sköfde 1813, dör 1/9 1824

På släktforsarsidor (se nedan!) kan man läsa att "Bengt-Johan Hellstadius levde mellan 1737 och 1806 och att han dog i Leksberg (fängelset). Bengt Johan satt i fängelse i Mariestad på grund av en skuld. Han dog i fängelse och hade inte levt ett bra liv med sin hustru och han tyckte att han ofta hade anledning att anklaga människor. Han var bråkig och oordnad."

Ny ägare 1814;

Ägare Lars Jansson, f. i Fröjered 1775, 25/1 flyttar in 1814 - till Löthen 1822.

Lars brukar jorden i 8 år - säljer Flinkebacken som förpantning

Hustru Maria Jansdotter född i Fröjered 1771, 22/3

Son Johannes född i Fröjered 1802, 17/4

Nya ägare 1822:

Ägare Sven Nilsson född i Fröjered 1775 - in 1822 med hushåll från Fröjered

- flyttar redan 1823 till Sköfde med hushåll!
Hustrun Margareta Jansdotter, född i Warola 1781

Nya ägare 1824:

Ägare Johannes Andersson, född i Wersås 1775 - nu 49 år - in 1824 från Sköfde med hushåll. Han dör 1842, 67 år gammal
Hustru Maria Johansdotter, född i Wersås 1777 - hon dör 1841, 64 år

Ny ägare 1841:

Ägare Jan Petter Johansson, född 1808 flyttar skivs in med maken
Hustrun Cajsa Lisa Johansdotter, född 1815 - flyttar 1815 som ägare till Löthen!

Ny ägare 1844

Ägare Jonas Johansson, född 1815, 5/12 flyttar in från Sköfde.
Detta är alltså svågern till Johannes ovan.
Hustrun Maja Lena Johansdotter, född i Sköfde 1804, 26/2
Johannes dotter - tar nu över föräldragården.
Hela familjen flyttar 1853 till Sköfde.

Ny ägare 1853:

Ägare Adam Jonsson, född i Varnhem 1824, 25/11
- flyttar in 1853 med hushåll av pigor och drängar - dör 1860.
Hustrun Inga Cajsa Olofsson, född 1827 i Sköfde flyttar 1861 med barn & piga till ett torp vid Ändebäcken. Adam säljer Odallyckan som förpantning på 55 år - därmed är båda markerna i öster förpantade.

Ny ägare 1860:

Ägare Petter Larsson Blomqvist, född i Varnhem 1828, 15/9 flyttar in med piga och gift dräng 1861
- flyttar till Örverbo 1868 - efter att Backa gård köper Späckatorp 1865.

Ny ägare 1865-10-09 blir Backa gårds ägare Patron Wetterberg.

In flyttar 1867 Arbetskarl Petter Ullberg, född här 1836, 24/ 2 med familj, varav två barn dör 1868 och 1869. De blir hyresgäster på Späckatorp under fem år och flyttar sedan till Sköfde 1873.

Dödboken ger att han dör i Kåpplunda, Lars Olofsgården i Skövde 9/6 1917. Hans hustru Kristina född [10/4 1835](#) i Råda och de gifter sig [20/10 1861](#). Hennes familjenamn är Ekelund.

Petter Ullberg var farbror till Karl och Otto Ullberg i Stenåsen (Not; Alf Brage)

Därefter bor ingen på Späckatorp!!

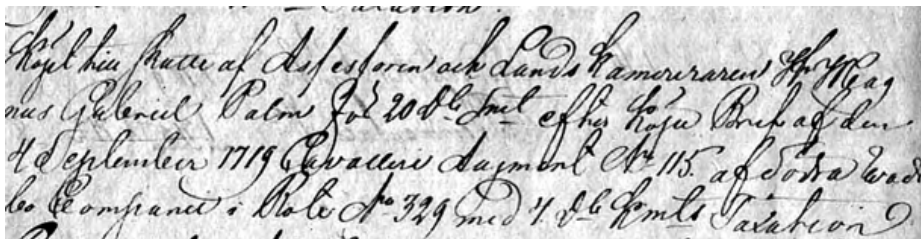
Nu startar Späckatorps avveckling som självständig gård och gårdshuset avvecklas snabbt efter ett ägutbyte mellan Backa gårds Späckatorp och Ängerås gård Dunagården. En del av ägorna med inhysesbostäder i öster avskärs efter hand som självständiga torp och stugor med tomter, men själva mangårdsbygganderna avvecklas snabbt och helt och hållet.

LÄS GÄRNA SIDAN NEDAN MED KARTOR OCH DJUPARE BESKRIVNING AV DE BOENDE!

[<-- Till sidans rubriker!](#)

Späckatorp

Ur specialjordeboken 1825 - Späckatorp

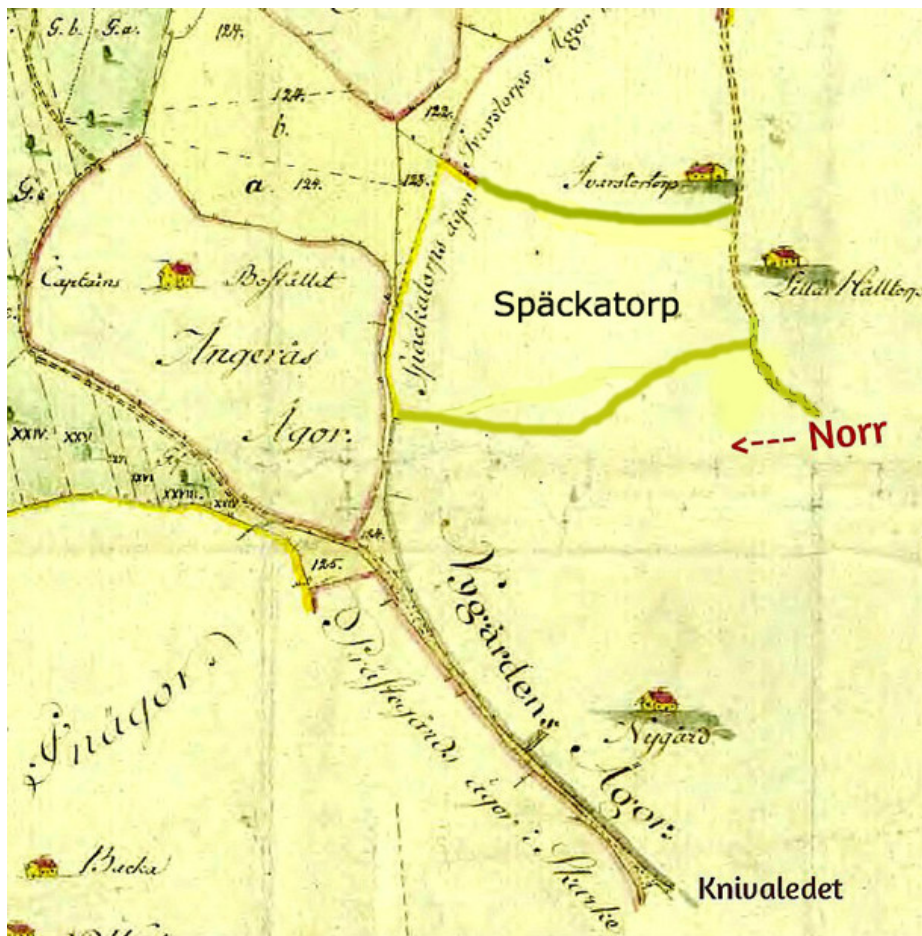


Späckatorp:

"Köpt till Skatte af Assersoren och Lands kamreraren Herr Magnus Gabriel Palm för 20 riksdaler efter Köpe bref den 4 september 1719. Cavalleri Augment Nr 115 af Södra Wadsbo Compagni i Rote No 329 med 4 Daler Taxation"

[<-- Till sidans rubriker!](#)

1794 års karta med försök till inritning av Späckatorps närögar



Variant på 1794 års karta med ett försök att rekonstruera gränserna för Späckatorps ågor vid tiden för Billingskiftena vid sekelskiftet 1800. Lantmätaren har inte ritat något hus för Späckatorp - kanske inte betydande nog just vid kartritningen?
(Inritade gränser för Späckatorp, Kent Friman, 2013)



Huvudaktens karta 1794 visar bara en anslutningsgräns för Späckatorps ågor till det förestående skiftet av Billingsliderna 1803. Någon byggnad visas inte. Obs! Norr är ungefär rakt vänster ut på kartbilden.

<-- Till sidans rubriker!

1764 instenas på Kronoparksmark intäkt som inhägnats av Späckatorp - sedan åter inritat på karta upprättad 1783 (nedan)



Karta från 1783 efter förfrågan om inhägnad.

För **Späckatorps** del handlade det alltså om en liten inhägnad (a.) inom Kronparkens område, som ägaren hävdar ha tillstånd att använda och inhägnad och betalar ränta för att upprätthålla som betesmark.

De små kryssmarkeringarna på kartan på ett par ställen i inhägnaden är troligen några av de "femstena Rör", som det talas om i insteningsdokumentet nedan.

Ägaren 1764 borde då ha kunnat vara **Thöres Eriksson**. Insteningen för dessa intäkter var bara ett sätt för Kronan att tydligare hålla reda på de Räntor man tog ut för inhägnade områden på Kronomark, samt tillgodose de förfrågningar man fick. Sådana tillstånd att använda marken kunde man få om där inte fanns någon skog av värde och inga grannar eller intressenter hade starka skäl däremot.

Ur insteningsdokumentet 1764:

"Den 27 juni instenades **Hemmanet Späckatorpet** jemte en Tracht som innehafvarna af detta och Hemmanet Ifwarstorp fädt tillstånd intaga, ifrån nedersta hörnet af Späckatorps ängen uti rätt linia Norr om fädrefsstigen til buchten af Ifwarstorp's gierdesgård emot årlig Ränta för Späckatorp Tiugufyra öre och Ifwarstorp åtta öre Silfvermynt. –

N:o 1. Uti gatugården emellan Späckatorpsängen och Ängeråsängen, nedsattes ett femstenarör, hiertestenen kantig och flatsidig wass ofwanpå, en aln hög ofwan jord, wisar jemte utliggarna I:O:400. Alnar til

N:o 2. Ett femstena Rör, hiertestenen Shrofvelsidig ¾:aln hög ofwan jord, 2:ne utliggare wisa tillbaka och hiertestenen med de 2:ne andere utliggarna S:S:W:235 alnar til

N:o 3. Wid buchten af Ifwarstorp's ängsgårde nedsattes ett femstena Rör, hiertestenen wisar jemte utliggarna tillbaka til förenämnde Rör."

Se gärna tolkning av Insteningsdokumentet 1764 för vissa delar av Kronoparken i Ljungstorp - klicka på pdf-filen nedan:

[Kronoparken instening Ljungstorp text.pdf](#)
4.5 MB

1783 stor diskussion kring brukandet av vissa delar av Kronoparken - Späckatorp (gm Kullberg) deltar med rätt på sin sida för en inhägnad

"Kallat möte **1783** med anledning av Rådmannens Herr **Johan Gierhans**, Kyrkebo, gjorda ansökning at å Krono Parken Billingen inom Klosters Sochn, få til Beteshage inhägna, en å berörde Park belägen plats.

På Kyrkebo träffades följande 14 representanter:

Efter förut skiedde tidige Notifikationer och kungörelse å klosters Predikostol, instälte sig härvid, å kongl: Maj:ts och kronans Vagnar efter Ordres;

1. förra krono-Befallningsmannen Vålborne Herr **Gustaf Bäck** å Regementets vagnar
2. förde i Muhlbetet intresserande så Cavalleri- som Infanteri Boställen och andra Militie Hemman, voro efter förtedde förordnander Ryttnästaren och Riddaren, Vålborne Herr **Carl Klorck** samt Capitain Vålborne Herr **N: de Frese**
3. å Max: Ven: Consistorie vagnar för Skarke Prästegård, via Pastoren Herr magister **Olof Rodholm**,
4. för Späckatorp och Ifvarstorp var ägaren Herr Commissarien **Kullberg** och
5. af allmogen instälte sig **Jonas Månsson** i Upsala, **Eric Andersson** i Pickagården, **Olof Jönsson** i Mellumgården, **Andreas Jacobsson**, Smedsgården Öfverbo och **Anders Andersson** i Kyrkebo hvilka jämväl sade sig vara anmodade at svara för sina hemmavarande **Grannar**.
6. Likaledes var Regements Secretaren , Herr **Friedrich Goss** tilstades, såsom ombud för sökanden, hvilken nu vistades i Giötheborg samt
7. förättande lantmätare **J. Afzelius** coh till slut även
8. nämndemännen **Petter Olofsson** i Lundby och **Petter Svensson** i Skierf som voro jämväl tillkallade.

Mot ansökan anfördes:

Det att denna af sökanden begiärta plats, redan år **1763** mot årlig ränta af 2 rksdlr; 40 skB Specie, högvederbörligen varit **Skarke Byemänn med hemmanen Späckatorp och Ifvarstorp, till Beteshage beviljad och af dem inhägnad**, men som de föga kunde sig deraf begagna, hafva redan för detta, til Parcken och allmänna Mulbetet åter utlagt den samma, hvarföre de ock nu **bestridde platsens inhägnande** såsom ländande til Mulbetets minskning.

Mot detta anförde Rådmannens ombud i sin tur:

Herr Secreteraren Goss gaf tillkänna, det en stor del av platsen ännu vore **inhägnad och utnyttjades**, dock utan vederbörlig Ränta, dels af **Hemmanen Späckatorp och Ifvarstorp, dels af en Skräddare vid namn Flinck, hvilken dertil ej voro berättigad**,

hwaremot sökanden ej ännu fått nyttja den rätt i marken, som honom lagligen tillkommer, och som af det vid concepthandlingarna bifogade Landt Jägmästare Mobergs Ämbetsintyg inhämtas, det **Skarke By, utom förstnämnde hemman, til undvikande af den påförda Räntans utgörande, Sielfkraft uttagit den i frågavarande platsen, och dymedelst afsagt sig äganderätten därtill;**

Så förmodade han det **sökanden, hvilken ej afträt sin rätt**, i händelse Ifvarstorp och Späckatorp andelar vid nämnde hemman varda bibehållne, ägde full rättighet; at hos konungens Höga Befallningshafvande söka vederbörligt tilstånd til återstående platsens undfående emot den Ränta derföre redan anslagen blifvit och hvaraf förberörde hemmans andelar endast afgå.

Och på platsens rätta vidd och Storlek med visshet måtte kunna utrönas, samt huru stor del deraf Hemmanen Ifvarstorp och Späckatorp nu innehade, anmodades undertecknad at platsen behörigen afmäta och Charta deröfver författa, helst densamma förut ej afmått blifvit, til följe hvaraf Mätningen värkställes och befants som följer.

Därefter följer karttext till själva kartan - se kartan ovan;

Littera A:

Är hela platsen med **tillydande Gatugården** sådan den af sökanden är begärd. Och **År 1763 på fältChartan**utvisar behörigen instenad blifvit, Samt Skarcke By med Ifvarstorp och Späckatorp mot ofvannämnde ränta tillagd, har för detta varit inhägnad, men är nu åter til en del utlagt, varandes deraf under

a/ Intäkt till hemmanet **Späckatorp** mager och stenig vallmark

b/ Mycket stenig och Föga duglig vallmark till hemmanet **Ifvarstorp** inhägnad

c/ Intäkt til en **backstuga Flinkens kallad**, hvaraf

X ; är upodlad åker af mager sandjord

Y: är Vallmark dels innestängd, dels oinstängd, högländt stenig och föga duglig

d/ Är den del av platsen som **jemte Gatugården** ligger til öppna marken, är belägen **mellan Ångerås och Upsala** ågor, aldeles Skoglös; utan minsta ämne til annan Skog än den endast de smått mindre växtligt buskage af Ahl och i öfrigt ganska stenig, består til större delen af kjäraktig och blott till bete tjänlig mark, innehåller med en liten

under titeln **Z** gjord intäkt til en **Backstuga vid Upsala**.

Vissa företrädare för Parterna infinnet sig ånyo vid kartmätningen för att argumentera:

Under mätningen infandt sig å nyo Herr **Capitain de Frese**, så väl som **vice Pastorn**

Skörholm och Commissarien Kullberg, af hvilka de tvenne förstnämnde itererade sin förut gjorda **Protest**, uttalande det de voro sinnade begjara högvederbörligit tilstånd at få sin inhägna, den större till Beteshage under dels innehafvande och tillstötande Boställe Ångerås, norra delen af den i frågavarande platsen, **och den senare, det så kallade Flinkens Torp til Klockarebol under Warnhems kloster kyrka, hvilket de begärde här antecknas måtte;**

äfvensom **Commisarien Kullberg** förbeholt sig orubbad besittning af de intagor han innehade til **Ifvarstorp och Späckatorp** såsom dess enskilta tilhörighet och dessutom del i den öfriga marken för desse hemman i händelse den beviljas skulle.

Slutklämmen;

tycks bli, att det som varit inhägnat får förbli på detta sätt, liksom att resten kan inhägnas för allmänt bete för hela Skarke by - se kartan, med motiveringen; "därest sökanden inte äger det minsta kreatur, vilken förmån hans grannar inte sakna"! Vid skiftet finns ändå klarlagt att Kyrkebo står för del av ågora inom den här beskrivna kronomarken med Nr 124. Det är i huvudsak den gamla Kronoparksmarken mellan Uppsala och Ångarås, "vilken redan var instenad och inhägnad för/av Kyrkebo".

På så sätt ligger också **Flinkens stuga/Flinkens Torp**, vid tiden **skräddare Flinks stuga**, kvar med sina nu kartinritade kringhågnader för mini-jordbruk och djurhållning inför framtida regleringsskiften - trots att skräddaren "dertil ej voro berättigad."

Huset alltså vid tiden bebott av en **skräddare Flink** från att troligen varit **backstuga** för **Heideridaren Anders Flink**, kanske t o m uppförd av honom efter sin tid som **skogvaktare på kronans Broddenstorp efter 1756**. Ev. släktförhållanden mellan dessa båda Flinkar har inte varit möjligt hittills att kartlägga - men verkar väl troliga.

[Se mer om detta under rubrikerna:](#)

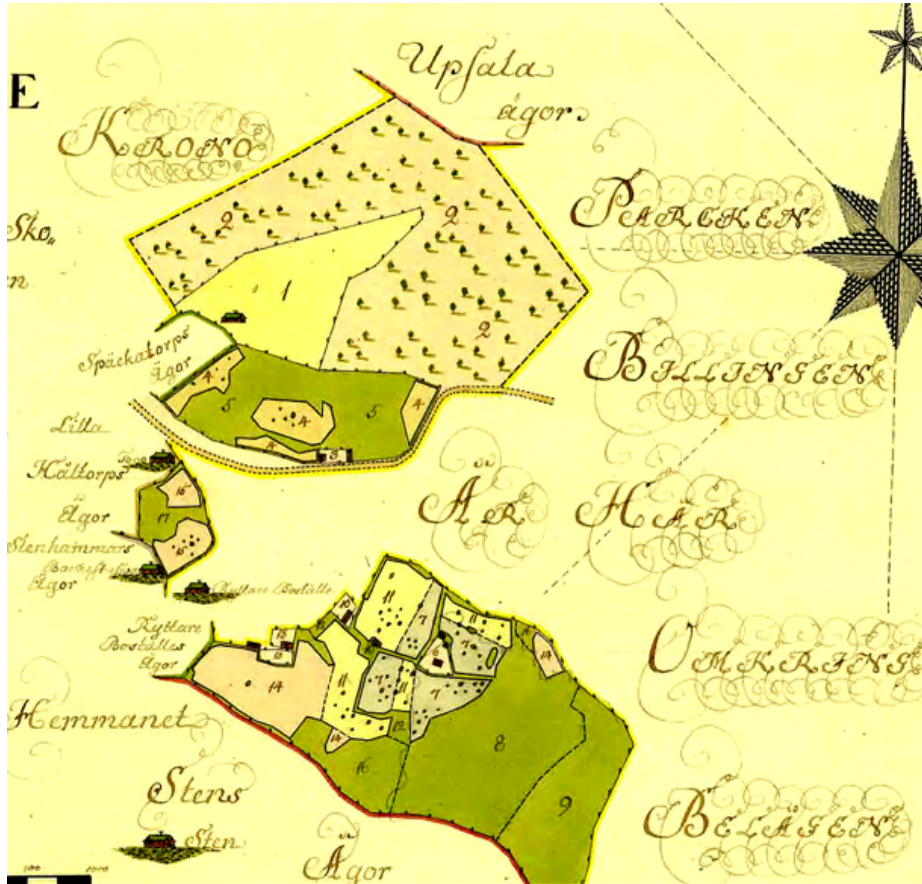
[A. 12 Flinkebo](#) samt [A. 13 Flinkbacken](#)

Se gärna hela karttexten till ovanstående karta från 1783 renskriven och tolkad av Kent Friman 2013 - genom att klicka på nedanstående fil:

[Ivarstorp Text till karta 1883 Späckatorp m fil.pdf](#)

54 KB

Karta 1764 visar en äga till Späckatorp i Ljungstorp - en Odallycka



Klicka på kartan för större bild!

På en karta ritad 1764 vid omgränsning av Broddenstorp till Skogvaktarboställe för Kronoparken, där man tog mark från de fyra soldattorpen i den här delen av Ljungstorp, ser man också att Späckatorp hade en remsa mark här nära redan avdelad från Kronoparken och hägnad och betraktad som Späckatorps Odallycka på Kronoparken Billingen.

Denna Späckatorps Odallycka utmärkte sig sedan i ägoförhållanden som var knutna till grundägan Späckatorp, med många invecklade turer kring förpantning och tillhörighet, skattskyldighet, mm genom århundrandena - se gärna avsnittet: [A. 13 Bäckedalen - Flinkbacken](#)

Späckatorps gårdshus första delen av 1800-talet

Karta ritad av Gerd Silversparre, Storekullen med militär karta som underlag. Här ser man hur husen på Späckatorp ligger samlade mitt emot Lilla Hålltorps byggnader nära Ljungstorpsvägen. Här inritat tre boningshus och en ladugård, vilket är rimligt med tanke på att här ofta bodde 8 - 10 personer i genomsnitt på gården samtidigt enligt husförhörlängderna fram till ca 1815. Hussamlingen stämmer väl överens med ev. husgrunder på 1877 års karta nedan och även utmärkt husgrund på 1960 års karta! Nu ifyllt karta med rött för vägar och blått för bäcken.

Ännu på 1970-talet gick det att skönja en spismur i troligen huvudbyggnaden. (Not; Alf Brage)

Vägarna i området var huvudsakligen förbindelser mellan gårdarna och inte för allmänt farande, förutom "gamla Ljungstorpsvägen" som var huvudväg till Skövde - den övre med rött ifylld.

Man kan också se att vägen till Ångarås förbi Späckatorp ännu inte är lagd. Den läggs först 1862. (Not; Alf Brage)



Militär handritad karta 1801 som speglar 1700-tal

Kartan via Olof Cassmark till Carl Arvid Tell, Backa gård. Den utgör en del av en handritad karta som omfattar området från Skara till Billingen. Kartan är handritad av fortifikationsunderofficeren Lindgren de första åren efter 1800 (enl. påskrift) Originalen fanns 1973 på milöstaben i Skövde.

På kartan ser man Späckatorps byggnader inritade och de låg något annolunda än ett hundra år senare - se nedan! Kartan ger en bra bild av de byggnader, gårdar och torp som fanns i området i slutet av 1700-talet.

(Kartan är avfotograferad vid besök hos Carl Arvid Tell Backa gård, 2013)



Rågångskarta Hålltorp 1862



En annan karta (1862) visar schematiskt var Späckatorps mangårdsbyggnad låg i förhållande till Lilla Hålltorp och dess stora gårdssamling efter expansionen på 1840-talet och bygget av jätteladugården i U-form. Späckatorps ågor fanns runt här på den gamla Kronoparkens jord fördelade på det sättet efter skiftet kring 1803.

På kartan från 1862, som är en beskrivning över Hålltorps ågor, har man fått med ett sandtag under benämningen "Sandtäkt Speckatorp" - även om den faktiskt helt hänfördes till allmän mark vid skiftet 1803. Men det beror av att det bara är Hålltorps ägo gränser som markerats och då ligger sandtäkt och Speckatorps "Gamla Odallicka" rakt under Broddenstorp ågor som blev Stora Hålltorps ågor i skiftet 1803. Mitt emot sandtaget ligger "Jonasa-Lyckan" en intäkt under Lilla Hålltorp. Där finns också en ladugård snett emot "Lindqvista huset", senare



(Lantmäteriet Historiska Kartor)

Bäckedalen 2.

Förpantning 1815 av ägan Flinkegärdet i Bäckedalen - Späckatorp

Utdrag af Inteckningsprotokoll, fört
vid lagtima hösttinget med Watte
härad i Skärk den 17 November 1850.

833 Med begäran om inteckning för Enkan Charlotta
Froberg att ett fjärdedels mantal Späckatorp intecknade Krens-
länsmanne A. Mogren en så lydande handling:

"Jag Lars Jonsson med min kära hustru Maria Jonsdotters
uppgifter och försäljer till damnemannen väl förståndige
Peter Jonsson i Uppsala den jord, som är till vårt egande
hemmanet Späckatorp tilldelat af Billingsliderna, hvilken
är belägen emellan hemmanet Ivarstorp och det så kallade
Broddenstorps ägor; och denna jord upplåta af till
benämnde Peter Jonsson på nittio års förlopp emott en öfs
emellan öfverenskommanne köpesumma stor Pengor
(25) Riksdaler riksgälds sedlar denna köparen riktigt erlagt
och betalt och vander härigenom quitterad, för den skul
afhända af oss berörda jord för barn och arfvingar och
tillägna densamma Peter Jonsson, dess hustru, barn och
arfvingar, att densamma på besagde tid nyttja och dispo-
nera såsom sin välfämgna egendom. Salunda slutat med
våra egenhändige namns underskrift och i tillkallade
nittens öfveraro, som skedde i Späckatorp den 29 Maj
1815. Lars Jonsson Maria Jonsdotters Saljare
Peter Jonsson Cajsa Jonsdotters Hopare.
Som vittnen Magnus Carlsson Isak Åberg"

Derjemte förtecknas:
1^o detta bevis.

2^o "Som då varande egaren af lägenheten Bäckedalen
under hemmanet Späckatorp, Enkefru Froberg, försum-
ma Enkna

Förpantning 1815 gjord till Peter Jonsson i Uppsala (ägare till Ivarstorp vid tiden).

Den avser Späckatorps tilldelade mark av Billingsliderna, "hvilken är belägen emellan hemmanet Ivarstorp och och det så kallade Broddenstorps ägor".

Otve tydligt är detta just den vid 1803 års skifte tilldelade marken, som sedan kom att benämnas **Flinkebacken**, med något oklara gränser runt sandtaget i senare skeden.

Förpantning 1853 av en äga i Bäckedalen tillhörande Späckatorp

Ägaren **Jonas Johansson** hinner innan han säljer hela gården samma år 1853 - också sälja av en förpantning på 50 år från hemmanet Späckatorp räknat till 1902.

Förpantningen beskrivs som;

"mitt tillhörande **Späckatorp** lydande åkerlycka, **Kempalyckan** kallad, jemte den så kallade **Fläckahagen**, samt derunder en liten ladugård stående upå **Smedsgården Öfverbo** förutnämnda jord, med deromkring varande hägnader äfvensom ladugården få uti det stånd, de nu befinnas sig genast tillträde med följande villkor;"

Köpare är då en **Andreas Jonsson** med hustrun **Maria Lena Johansdotter**, **Stenbergsgården** i **Wärings församling** mot en summa av 416,67 riksdaler.

Denna förpantning återlöses senare av Major **Wetterberg**, år 1866, från dåvarande ägaren **Johannes Ireberg** för 250 riksdaler - se PM nedan.
(PM ur gårdsarkivet Backa gård, 2013, gm C A Tell)

Utdrag af Inteckningsprotokoll
Heltallshuset vid Lagtima, under
Ringet med Wälsk Huset i Skif
den 19. Februar 1864

§ 24 Under Ringet hade med ansett om intekning, till förbehåll af bekräftelse af den 23 Junij 1853 uppläddt kontrakt om jord, af följande från hemmanet Späckatorp, på grund hvaraf intekning förut den 9 Junij 1853 meddelats, blifvit inhemmat berörda kontrakt, hvilket med dess bekräftelse anteckningarna var af följande lydelse

Köpekontrakt

Jag underskrifvad hettas med min hustru hustru Maria Johansdotter på och samtliga uppläddt och försälgt hettas till den hemmanägaren Andreas Jonsson i Stenbergsgård af Wäringens församling på förpantning under 50 år, räknad från den 14 Mars 1852 till samma dag 1902 en med tillhörande hemmanet Späckatorp lydande åkerlycka Kempalyckan kallad jemte den så kallade Fläckahagen samt derunder en liten ladugård stående upå Smedsgårdens Öfverbo förutnämnda jord, med deromkring varande hägnader äfvensom ladugården få uti det stånd, de nu befinnas, genom tillträdas mot följande villkor.

På alla förpantningssumma skall Köparens och hans hustrus, d. 15 Mars 1853 (huv) därför utlägga fyrahundra och sextio (416) Riksdaler, ingen hanta bekräftelse.

Inteckningshandling 1864 som visar försäljning av förpantning från Späckatorp 1853 av Jonas Johansson. (Dokument från Backa gårdsarkiv förmedlat av Carl Arvid Tell, 2013)

PM vid Backa gård för att beskriva de "trassliga" förpantningarna

PM vid Backa gård över de trassliga förpantningarna vid Späckatorp.

Lägenhet nr 1:

Det gäller lägenheten "Kämpalyckan och Fläckahagen" står det här - borde vara "Späckatorps Odallycka" - senare benämnd med de två lägenheterna "Smedslyckan/Smedslätten" & "Fläckehagen/Fläktehagen" sålda på förpantning till Andreas Jonsson 1852.

Dessa två lägenheter, vilka tillhöra 1/4 mantal Späckatorp, som familjen Wetterberg enligt kontrakt den 9 oktober 1865 av Petter Blomqvist tillhandlat sig, blev av Majoren Wetterberg till hemmanet återlösta från dåvarande innehavaren av lägenheterna, Johannes Ireberg, för 250 rkd.

Lägenhet Nr 2:

Det gäller lägenheten bortförpantad från Späckatorp år 1815 på nittio år. Enligt ett kontrakt upprättat den 29 maj 1815, bortförpantas av ägarna till Späckatorp - Lars Jansson och hustrun Maria Jansdotter en sådan lägenhet till Peter Jonsson för 25 rkd. Efter Peter Jonssons död överläts genom Kontrakt den 1 maj 1853 hans sterbhusdelägare lägenheten till Johan Sandblad för 105 rkd och sedan Sadnbald gjort konkurs försäldes denna lägenhet den 28 augusti 1856 tillika med jord förpantad från andra hemman till Ånkefru Charlotta trotzig, vilken ännu innehar densamma.

Slutsatsen blir att om jorden skall säljas så måste inteckningarna dödas!

Det betyder att Fru Trotzig eller den hon säljer till måste lösas ut, vilket senare troligen händer när förpantningen sålts till Mamsell Edelman 1873 och klarats ut rättsligt 1880.

O. H.

Enligt Kontrakt den 23 Juni 1852
uppläddt Vanas Vansaw och Maria Johansdotter lägenheterna Kämpalyckan och Fläckahagen på 50 år till Andreas Jansaw för 416,67.
och 1 Riksdaler skat

Lupa 2 lägenheter, hvilka tillhöra 1/4 mantal Späckatorp, som Majoren Wetterberg, enligt Kontrakt den 9 oktober 1865 af P. Blomqvist tillhandlat sig, blifvit den 30 oktober 1866 af Majors Wetterberg till hemmanet återlösta från dåvarande ägarna af lägenheterna Johannes Ireberg för 250 Riksdaler.

En annan jordslägenhet bortförpantades från Späckatorp år 1815 på nittio år, enligt de Kontrakt upprättat den 29 Maj 1815, bortförpantades den Lars Jansson och Maria Jansdotter en sådan lägenhet till Peter Jansson för 25 Riksdaler. Efter Peter Janssons död afklarade, genom Kontrakt den 1 Maj 1853, hans sterbhusdelägare lägenheten

Sid 1 av PM - troligen inför försäljning 1873 av Flinkbacken till Petter Jonsson.

Läs gärna hela den handskrivna Promemorian - öppna foto här nedan med sida Nr 2!

[Backa052 .jpg](#)

1.7 MB

Läs gärna hela dokumentet angående försäljningen av förpantningen till Andreas Jonsson 1852 här - nedan - öppna foto!

[Backa038 .jpg](#)

2.4 MB

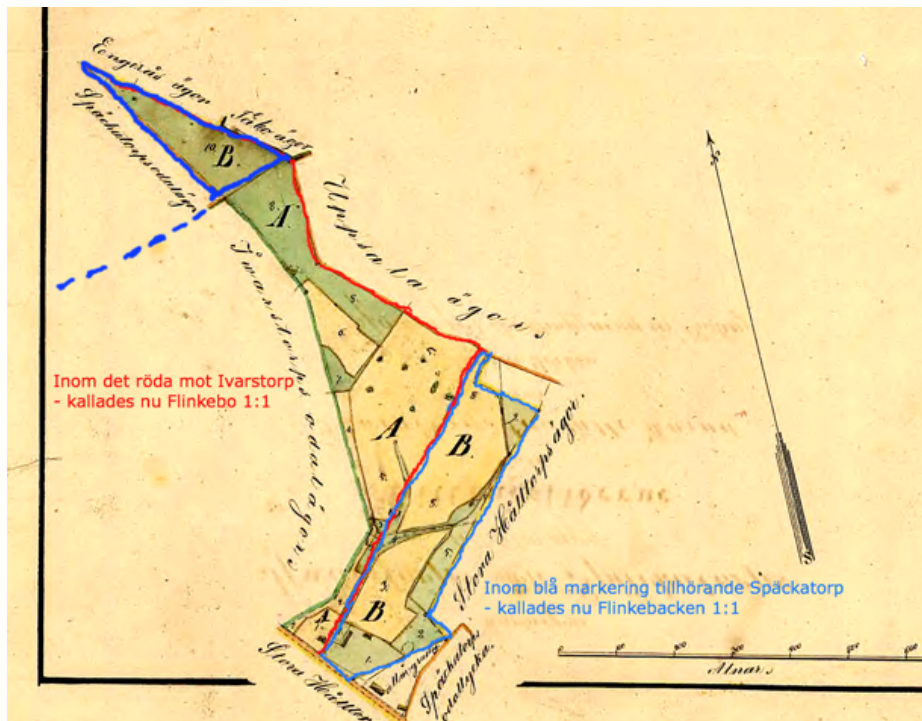
[Backa039 .jpg](#)

2.4 MB

[Backa040 .jpg](#)

2.4 MB

1856 förtydligas kronolägenheten Flinkebacken till Späckatorp på karta



Karttexten beskriver:

Littera A=Flinkebo 1:1 läggs som Kronoäga till Ivarstorp (utmärkt med rött, KF) Kronan äger ännu formellt marken.

Littera B=Flinkebacken 1:1 - läggs som Kronoäga till Späckatorp (utmärkt med blått, KF)

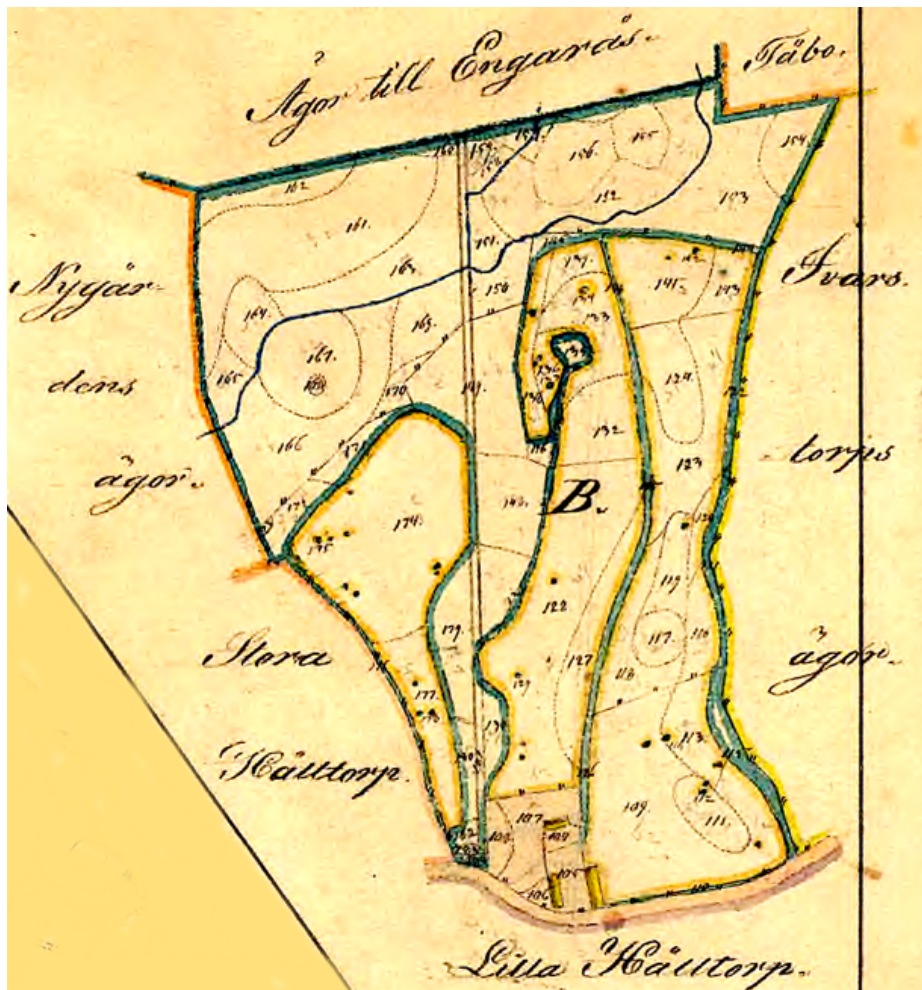
1862 en ägo- och hävdbeskrivning över Späckatorp - där en äga finns med ytmässigt - "men av ägaren inte kan utvisas"!!!

Förutom de kända markerna, hittar lantmätaren här en beskrivning av mark på "Södra Billingeliderna, **"vilken ägaren nu inte kan utvisa"!!!**

Troligen är detta skogsmark för Späckatorp nära Löten som avses och som förpantas vid tillfälle och där grundägan slutligen säljs av Schöler på Backa till Johan Ringblad efter en hel del stridigheter som t o m går till domstol innan dess.

Se köpekontrakt sist på sidan!

Späcktorps sammanhållna ägor karta på 1867 med byggnader



I söder av Späcktorps ägor alldeles vid Ljungstorpssvägen ser man två imponerande byggnader - ladugård och loge/lada med boningshuset ett gott stycke upp från vägen. Det är ofattbart hur fort dessa byggnader revs och användes till annat. På kartan nedan från 1877 kan man möjligen ana grunder efter visa byggnader, troligen uthus som då låg mer mitt för Hålltorp. Kanske speglar grunden en bit från vägen på kartan nederst boningshuset ovan.

De långa helt parallella strecken sägs vara stenbunden vall = Nr 181. Den slutar vid dammen = Nr 183 nära Ljungstorpssvägen i söder och skall ha urstakats som en väg från Ängarås till "landsvägen", dock ännu inte helt gillad av Ängarås, då det enligt Ängarås inte är den bästa sträckningen. Vägen är för sank och alldeles för smal. Framgår av protokoll vid ägoutbyte samma år mellan Backa/Späcktorp och Ängarås/Dunagården.

Ängarås hade en långt gången önskan om att skapa en bättre väg fram till landsvägen (Ljungstorpssvägen), som nu kunde ordnas på egen ägd mark efter ägoutbytet.

Man kan konstatera att lantmätarna och ägarna glömde bort att då ta med Späcktorps kronolägenhet Flinkbacken och den gamla Odallyckan. Dessa skrevs sedan på själva ägoutbyteshandlingen i efterhand och marken fick lösas på annat sätt. Backa gård hade kvar dessa ägor som båda var förpantade tills den i inteckning inskrivna förpantningen kunde "dödas" - någon gång under 1880-talet - jmfir ovan!

Karta 1867 detalj med byggnaderna



Man kan också på förstoringen se en ytterligare bostadsbyggnad på ägorna upp till höger i bild. Säkert en av inhysestugorna - kanske nybygget som det skrivs om i husförhörlängd 1815. (Byggnadernas färg är något förtäckt för tydlighetens skull, KF.)

Nr 104=Tomtplats och gårdsplan, Nr 105=Gata och ladugårdsplan, Nr 106=Trädgård, Nr 107= Trädgård och Nr 108=Trädgård.

Nr 182=Hårdvall, Nr 183=Damm och Nr 184=Sankvall

1862 års ägo- och hävdbeskrivning skriver att här fanns;

Boningshus med Kåhlgård och Trädgård "**i godt skick**"!, med tanke på att de inom mycket kort tid monteras ned! Ladugårdsplan med **tvenne ladugårdar**!

Nu beskrivs också en väg genom ägorna till Ångerås!

[Backa046 .jpg](#)

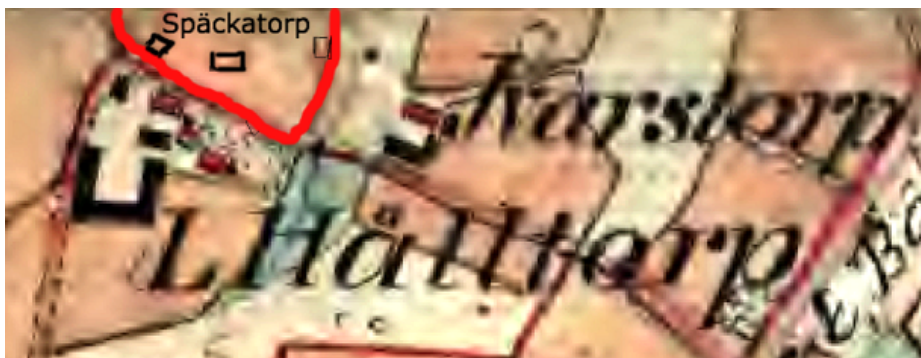
3.3 MB

1877 års karta visar att Späckatorp är borta som egen gård - även husen



1877 års karta visar att Späckatorp redan har assimilerats av de andra gårdarna runt om, först av Backa gård, men efter ägutbytet 1867, främst av Kaptenbostället Ångerås, vilket nu har mark ända ner till Hålltorp bl a för att säkra vägutgång till Ljungtorpsvägen. Ångerås markerat med extra rött på kartan.

Ångerås har tagit hela det ursprungliga området för Späckatorp. Man ser tydligt även den andra vägen från Ångerås ner mot Varnhem över Nygård innan man fick den här vägmöjligheten ner mot Hålltorps korsväg.



På kartan 1877 fins en del markeringar som skulle kunna tolkas som byggnadsgrunder för olika husbyggnader. Här förstärkt med ifyllnad av konturer. Det är troligt att byggnader skulle ha legat nära Ljungtorpsvägen med tanke på de tidigare markerna norr om dessa troliga boningshus och ekonomibyggnader. Husen måste ha monterats ned och använts till andra byggnader med tanke på den relativt korta tid som förflöt mellan att människor levde här tills byggnaderna försvann helt.

Späckatorp var en kronoskattegård på Nordbillings västsida och varit tillräckligt anseeslig för överlevnad, ända fram tills dess konkurrenten Backa gård köpte gården och Späckatorp försvann som egen gård under sista delen av 1800-talet.

SPÄCKATORPS ÄGARE OCH BOENDE UNDER 100 ÅR

Tidigt friköpt från kronan - redan 1719; Magnus Gabriel Palm ägare

Köpt till Skatte af Assesoren och Lands kamreraren Herr Magnus Gabriel Palm för 20 riksdaler efter Köpe bref den 4 september 1719, efter att ha köpt både Solberga gård och klockarebolet i Eggby 1715 för 120 riksdaler.

BIOGRAFI FÖR SLÄKTEN PALM - ASSESOREN OCH LANDSKAMERERAREN MAGNUS GABRIEL PALM:

FADERN

Fadern Erik Palm. Född före 1630 i Eskilstuna. Död före 16 Sept. 1692 i Eggby.

Erik Palm var befallningsman och Fogde på Höjentorp, Eggby.
Enligt en del brevväxling med Magnus de la Gardie så hade Erik Palm varit 7 år i tjänst på Holländsk Ostindiefart innan han på 1660-talet fick tjänst som Trädgårdsmästare på Höjentorp. Avancerade senare till Inspektör och Befallningsman och år 1678 blir han Fogde på Höjentorp.

Man kan senare se kontakten mellan släkterna när **grevinnan Maria Euphrosine De la Gardie** drabbades hårt under dessa förhållanden av den älskade makens död (26 apr. 1686). Hennes viktigaste omsorg blev nu, att den bortgångne skulle bli på ett hederligt sätt jordad. Hon ålägger sin befallningsman på Höjentorp **Erik Palm** att taga vara på de materiella resurser, som här till fördrades, hon ågnar omtanke åt gravens iordningställande i "Vårnhems" kyrka, och hon redigerar inbjudningsbrev till begravningshögtidligheten. Rörande är hennes bön till Olov Rudbeck, att han skulle ordna med musik till begravningsakten, emedan den avlidne »i livstiden varit därav ej ringa liebhaver». Hon ordnade också med den Gravkassa i de la Gardies namn som kom att förvaltas av församlingen i Varnhem. Efter hennes död förs även hennes kista slutligen till graven i Varnhem.

Bevittnade 2/3 1677 ett köpebrev på Hjelmvik, omnämnt i Skånings härads dombok. Vid samma häradsrätt anförde han på tinget i Vånga 1680 att Broke kvarn i Härlunda hade nedbrunnit två år tidigare. 7/2 1687 skänkte Palm till Eggby kyrka en bok han inköpt i Mariestad. Denna bok är Eggbys äldsta kyrkobok, och densamma har han själv inskrivit var han köpt den, daterat enligt ovan och Höjentorp samt sitt namn under. Nästa gång han nämns i boken är en däruti införd kladd från 1684 då han vid påsk lånat 7 Daler av kyrkan och år 1690 giver han 4:14 till kyrkan. Därefter är han dopvitne några gånger, sist år 1691.

Som Trädgårdsmästare vid Höjentorp åren 1673 - 78, har han den 3/9 1673 som löneboställe **1/2 mtl. Backa**.

I mantalslängden (skattelängd) är han införd första gången 1674. Enligt 1691 generalmönstringsrulla står han som Rusthållare för Fogdegården i Foxerna och enligt jordeboken 1692 som åbo på Bredegården i Foxerna. Den 14/8 1694 är hans änka Christina Dufva införd som Rusthållare i mönstringsrullan och likaså i 1695 års mantalslängd. under Skattegården i Foxerna, då tillsammans med en dotter och en Dräng.

Erik Palm ägde tydligen Sjöboden (1/2 mtl.), Bredegården (3/4 skatte) och troligtvis även Brunnsgården (3/8 skatte) i Foxerna, ty sonen **Magnus Gabriel** står som Rusthållare för de båda sistnämnda gårdarna åren 1701 - 1736. Skattegården är sannolikt endast ett binamn på en av gårdarna, liksom Fogdegården också är. Alla gårdarna ihop torde utgöra Stora Foxerna.

Palm hade sitt namn på Höjentorp gårds räkenskaper fram till 1 maj 1692 och den 16 september samma år, har hans hustru skrivit under räkenskaperna med sitt namn "Cristina Ingelsdotter, en högt bedröfvart Enka" och man kan då sluta sig till att Erik dog innan 16 september 1692.

Erik Palm, kallades även Eriksson Palm enligt brev av den 10/3 1670. I ett brev omkring 1667 - 69 nämner han sin broder Daniel Waldon på Läckö, angående leverans av trädgårdsdetaljer. I en dombok 1719 kallas dessutom Catharina Danielsdotter Waldon och **Magnus Gabriel Palm för syskonbarn**, varför det är mycket troligt att **Daniel Eriksson Waldon är Erik Eriksson Palms bror**.

Daniel Waldon finns för Läcköstaten i Södermanland och Eriks fader har ägt mark i Eskilstuna. Om de är hel eller halvsyskon är däremot ovissare. På Eggby kyrkovägg södra utsida finns en sten med två palmer och initialer inhuggna. Stenen är en del av en s.k. gravtumba, en grav som är ovan mark eller golv. Palmerna får väl representera ett slags vapen för släkten Palm. Enligt ett gammalt brev av okänd författare står det under det högra palmträdet en latinsk text och Psaltaren 92:13, vilken lyder: "Den rättfärdige grönskar såsom ett palmträd såsom en ceder på Libanon växer han till" . **Minnesplattan på Eggbys kyrkovägg som minne av sonen Magnus Gabriel Palms donation av klockarbostället**. Plattan är infäst i en stor huggen sten med palmer och är inmurad i väggen på kyrkan.

MODERN

Modern Kristina Ingelsdotter Dufva. Född omkring 1640. Död 1720-11-17 i Prästgården, Ekby i Skaraborgs län.

Hennes fullständiga namn, **Christina Ingelsdotter Dufva**, finns angivet i sonens **Magnus Gabriel Palms** donationsbrev.

Då hennes namnteckning finns i räkenskapsböckerna på Höjentorps gård har hon som kvinna haft en framträdande roll på Furstinnans och Grevens gård. Hon kan ha varit sällskapsdam eller hovdam hos Maria Euphrosyna, Magnus Gabriel de la Gardies furstliga gemål, på Höjentorp. Denna stora kungsgård, i Valle härad var det enda gods Maria Euphrosyna fick behålla efter den stora reduktionen år 1681.

Någon menar att Christina Dufva växte upp hos den Grevliga familjen de la Gardie. Hur som helst stod hon och maken Erik Palm säkert mycket nära den Grevliga familjen, då deras barn Magnus Gabriel och Maria Euphrosyna fick namnen efter Herrskapet.

Slottet brann ner till grunden den 4 september 1722. (Det finns en bild på slottet i Suecia Antiqua et Hodierna av Erik Dahlberg innan den stora branden). Ur Ekby dödbok 1720: "Afsomnade i Herranom H. Christina Dufwa, Sahlig Inspektorn Erich Palm i tiden Kära Maka d: 17 November, sedan Hon tilförne sig mycket gudeligen och väl beredt Hafwer, och begrofs uti förnämbt folks närvaro d:18 Maji 1721 af Past: Dro And. Bechio, 80 åhr gammal: Hon hafwer lefwat som en gudfruchtig Siäl ägnat och anstätt, upfödt sina barn i gudsfruchtan, samt låtit them informera i wackra konster och Dögder".

Enligt sonen **Magnus Gustav Palms** donationsbrev:

Den 19 september 1723 blev de jordiska kvarlevorna av Christina Ingelsdotter Dufva transporterad från Ekby till makens vilorum i Eggby kyrka. Graven var utmärkt med tvenne palmträd samt makarnas initialer. Den i Eggby kyrkovägg inmurade stenen bör vara en gravtumba från den ursprungliga graven, kanske huvudstenen i en s.k. gravkista som stod på marken eller golvet. Eggby kyrka reparerades år 1846 och det var möjligen då som graven förändrades, då den var mycket förfallen och medel saknades.

Modern Palms troliga uppväxtmiljö; Höjentorps slott som brann 1722

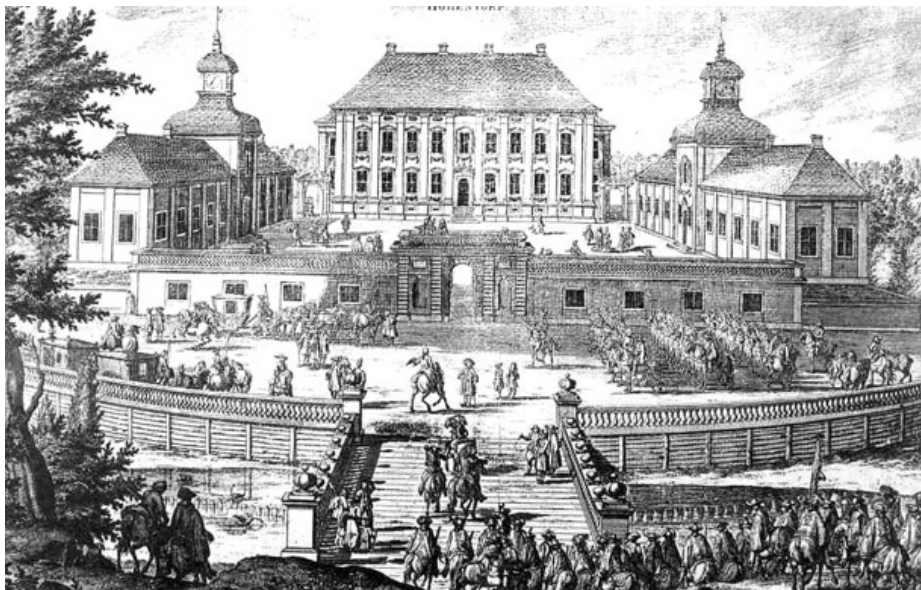
Höjentorps egendom där ägaren som friköper Späckatorp från kronan föddes och växte upp med sin far Erik Palm och modern Kristina Ingelsdotter Dufva. Fadern avancerade från trädgårdsmästare till fogde på Höjentorp!

SONEN

Magnus Gabriel Palm. Född 1665. Död 1758-06-30 i Jönslanda, Sunnersberg i Skaraborgs län. Assessor.

Var Befallningsman år 1700 och Kronobefallningshavare i Läckö Fögderi eller i Grevskapet år 1698 - 1705, Länsbokhållare år 1711 - 1715, Landskamrerare år 1720 - 1729, Assessor år 1736 samt ännu vid sin död.

Var som ansvarig med vid Binneberg den 1 mars 1710 då, vid inskrivningen av krigsfolk som skulle stå mot danskarna. Allmogem gjorde uppror och grymt mördade den i Varnhem begravde Kronofogden Warenberg. Kamreren Palm räddade sig genom att hoppa ut genom ett fönster i tingssalen.



Ur Suecia Antiqua et Hodierna av Enk Dahlberg - bild från Militärmuseet i Axvall nr 1068, 2013.

Magnus Palm Rustade för Bredegården och Brunnsgården i Foxerna år 1701 - 1736. Var som Landskamrerare bosatt i Mariestad, där dottern "Nora" föddes. Donerade den 19 december 1723, 1/4 mantal Klockaretomten som klockarbostället till Eggby kyrka. Detta hemman alldeles intill kyrkan hade Palm köpt av Kronan den 28 juli 1715.

Carl XXII:s krig i Ryssland kostade stora pengar och enligt ett brev av Kongl. Majt. daterat 20 mars 1701 i huvudkvarteret i Lais på Livland, så måste Kronan sälja ut Kronojordar och Rusthåll. Palm köpte samtidigt Kronohemmandet Solberga i Skarke socken Valle härad. Köpeskillingen för dessa två hemmanen uppgick till 120 daler Silvermynt och kvitterade gjorde Landsrättsmästaren Magnus Hök.

Palm donerade även 60 Silverdaler till utbyggnad av Sunnerbergs kyrka år 1709. I jordeboken står han som ägare till Storegården, Otterstad och Jönslunda, Sunnersberg. Han hade även fast egendom i Vadsbro härad samt skatterättigheter till Mellomkvarn, värde 2 000 Rd och Översta eller Lilla kvarn värde 1 000 Rd.

Därtill köpte han år 1719 **Späckatorp** i Valle härad för 20 riksdaler. (Ur specialjordeboken 1925)

En broder, nämns år 1728 som Borgmästare i Lidköping, vilket han enligt uppgift skulle ha blivit 1726. Gustaf Adolf Palm. Född omkring 1680. Död 1746-03-15 i Lidköping. Borgmästare.

En annan broder; Karl Magnus Palm. Kornett. Död 1716-08-12 i Tobolsk, Sibirien Ryssland.

Tre systrar har Magnus också.

(Alla dessa uppgifter hittar du på följande hemsida: <http://hem.passagen.se/s.lundgren/1224.htm>)

Han tryckte också en bok med sin broders brev som krigsfånge i Sibirien med titeln:

"En swensk gudfruchtig fångas hiertröiga bref, skrifwit vtur Siberien til sin kiära broder landz cammereraren Magnus Gabriel Palm. För thesz werdighet skul, vtaf tyskan afsatt på swensko, och andra gången af trycket vtgångit, åhr 1726. : vti julii månad./(C. Magn. Palm.)"

Skara, tryckt hos konglige gymnasii boktryckaren; Hermann Arnold Möller - boken finns än idag på bibliotek!

Magnus Gabriel Palms barndomshem - Höjentorps kungsgård i Eggby



Statens Fastighetsverk anger nuvarande Mangårdsbyggnad byggnadsår till 1727.

Slottet ödelades vid en stor brand 1722. Fem år senare började den nuvarande mangårdsbyggnaden (belägen ca 200 m norr om slottsruinen) att anläggas av den nya arrendatorn, Jonas Alströmer. Alströmer bedrev fåravel på gården och startade även en skola. Höjentorp har betraktats som Sveriges första lantbruksskola. Skolan lades ner 1766, men Alströmers arvingar fortsatte att arrendera gården fram till 1832. Därefter har andra arrendatorer verkat på gården.

(Vykort ur Roger Ljungbergs samling, Skövde)

Kullbergssläkten som ägare till både Späckatorp och Ivarstorp

Det tycks som om bröderna Kullberg ägt vardera av Späckatorp och Ivarstorp under 1770-1780-talet.

I text till karta över en plats på Kronoparken Billingen afmätt 1783 kan man läsa:

"För Späckatorp och Ivarstorp var ägaren Herr Commissarien Kullberg närvarande."

"äfvensom Commisarien Kullberg förbehållt sig orubbad besittning af de intagor han innehade til Ivarstorp och Späckatorp såsom dess enskilda tilhörighet och dessutom del i den öfriga marken för desse hemman i händelse den beviljas skulle." Här tycks ägaren för Ivarstorp företräda båda gårdarna bara 3 år före sin död 1786.

Späckatorp ligger alltså vid årtiondet innan kartmätningen under ägare som bor på Skarke Prästgård (Prestgården). Prosten Kullberg död 1873 och senare Prostänkan Lovisa Kulleberg död 1787. På närliggande Ivarstorp finns vid den här tiden Anders Kullberg, född 1722, mantalskommisarie. Detta är en broder till ankans man, Pastor Nils Kullberg, som kan ha haft ett vakande öga över gården. Han dog 1786, dvs året innan änkan Kullberg i Prästgården!

Bröderna Anders och Nils Kullbergs bakgrund

"Kullberg, släkt, härstammande från rusthållaren Nils Torbjörnsson (d 1705, 70 el 80 år gammal) i Hästekulla, Kvänum, Skara, som var far till prosten **Olof Kullberg** (1676—1739) i Segerstad.

Nils Kullberg, född i Warnhem den 11 juli 1724, son av prosten Olof Kullberg i Segerstad, blev studerande i Uppsala 1743. Han prästvigdes 1754 och blev vice pastor i Warnhem 1759 och genomgick pastorsexamen 1763. Han dog den 23 april 1773 och eftermälet blev: "En redlig och saktmodig man". Han ägde då Späckatorp.

På närliggande Ivarstorp finns vid tiden brodern till Nils, **Anders Kullberg**, född 1722, mantalskommisarie. Det är alltså en broder till ankans döde man, Pastor Nils Kullberg, som kan ha haft ett vakande öga över gården, och han dog 1786 - året före sin broders änka i Prostgården.

15. *Olof Kullberg*, son af rusthållaren Nils Thorbjörnsson och Kerstin Jonsdotter, f. i Gammelträfsva i

Larf d. 24 jan. 1676;*) blef stud. i Ups. 1701 och uppehöll sig der till 1708. Antog då kondition hos kommandanten på Bohus, Per Hård, och flyttade derifrån till majoren vid Westg. kavalleri Carl Fredr. v. Köhler. Af denne herre rekommenderades han till esqv.-pred. vid generalmajor Fredr. v. Köhlers Tredings-kavalleri i Upland, fick regeringens fullmakt och prestvigdes 1712. Var sedan adjunkt i Wånga hos prosten Tranhemius till 1714, då han förtogade sig till regementet; deltog i alla dess expeditioner på norska gränsen, till dess regementet reducerades 1719. Han fick då afsked, med drottning Ulrika Eleonoras befallning till Skara konsist., att vid första ledighet varda befordrad till pastorat. Underg. past.-ex. 1720 och sändes följande året som v. pastor till Dala, i akt och mening att der blifva kyrkoherde. Han blef ock dertill utnämnd af biskop Svedberg; "men emedan detta steg var taget utan öfverstinnan Flemings på St. Dala samtycke, så gick han derom miste." Regementspastor vid Elfsborgs regem. 1722, med rättighet att hålla vikarie; v. pastor i Warnhem 1724; kyrkoh. här 1725; tilkr. 1727. Prost 1735. Död af vattusot d. 11 apr. 1739.

Gift 1721 m. *Sara Hesselius*, död 1736, dr af prosten Anders H. i Folkärna, enka efter kyrkoh. Erik Dahl i Dala. Barn: *Anders* f. 1722, mantalskommisarie, död 1786. *Nils* f. 1724, v. pastor i Warnhem.

Project Runeberg - Skara stifts herdaminne /393 (1871) Author: Johan Wilhelm Warholm (<http://runeberg.org/skarahe1/0399.html>)

Olofs son mantalskommisarien Anders Kullberg (1722—86) i Ivarstorp, Varnhem, Skara, var far till Gustaf Kullberg (1776—1811), som blev magister i Uppsala 1800, docent i grekiska 1801 o lektor vid Skara gymnasium 1808.

Anders Kullbergs äldre son kontraktsprosten Nils Kullberg (1769—1839) i Falköping var far till Nils Axel Kullberg (1824—84). Axel Kullberg blev magister i Uppsala 1851 och befordrades i RA till arkivarie 1877. Han publicerade registerverket Sveriges riksarchivets pergamentsbref från och med år 1351, 1—3 (1866—72; går t o m år 1400,

och de tre första delarna av SRP (1878—85; omfattar åren 1621—33) samt blev LVHAA 1881.

Nils och Gustaf Kullbergs bror kontraktsprosten Olof Kullberg (1771—1844) i Våring, Skara, var far till skalden och översättaren F. D. Carl Anders Kullberg, kontraktsprosten Gustaf Elias K (1817—83) i Broddetorp, och prosten Nils Fredrik K (1823—1912) i Odensåker, Skara.

(Från Svenskt Biografiskt lexikon på NAD/Riksarkivet)

Änkestyrd gård 1782 - 1787 i dubbel bemärkelse

Ägare inte särskilt noterad - men vid rubriken finns en hänvisning till sid 11 i Hursförhörslängden - den sidan finns inte kvar i boken! Troligen samma ägarhänvisning som perioden efter - dvs till Prestgården.

Där står **"Enkan Pastorskan Fru Lovisa Kullberg född Silvius** i Dahla 1732, noterad som ägare till Späckatorp. Hon noteras också **död 1787**.

Maken **Nils Kullberg**, född i Warnhem den 11 juli 1724, son av prosten Olof Kullberg i Segerstad, blev studerande i Uppsala 1743. Han prästvigdes 1754 och blev vice pastor i Warnhem 1759 och genomgick pastorexamen 1763. Han dog den 23 april 1773 och eftermälet blev. "En redlig och saktmodig man".

Späckatorp ligger alltså vid den här tiden under en ägare som bor på Skarke Prästgård (Prestgården). På närliggande **Iwarstorp** finns vid den här tiden en **Anders Kullberg**, född **1722**, mantalskommisarie. Detta är en broder till ankans man, **Pastor Nils Kullberg**, som kan ha haft ett vakande öga över gården, men som **dog 1786** året innan änkan Kullberg i Prästgården!

Kullberg, släkt, härstammande från Rusthållaren Nils Torbjörnsson (död 1705, 70 el 80 år gammal) i Hästekulla, Kvånum, Skara, som var far till prosten **Olof Kullberg** (1676—1739) i Segerstad. Dennes son var mantalskommisarien Anders Kullberg (1722—86) i Ivarstorp, Varnhem liksom hans yngre broder Nils Kullberg.
(Kullberg, släkter, urn:sbl:11846, Svenskt biografiskt lexikon, hämtad 2013-04-29.)

Späckatorp tycks vid ingången i husförhörslängden **1779** bebos av ett par, där maken dör 1782 och maken bor kvar i 7 år till 1789. Hon inflyttad på gården som hans hustru 1 år innan han dör! Först skrivna i husförhörslängden borde de haft ett större inflytande på gården än de övriga skrivna på gården, men någon specifik funktion för dem kan inte utläsas och dessutom var de relativt åldriga. De flesta drängar och pigor står skrivna nära och under dem i dokumentet. Troligen någon fomr av rättarfamilj.

Änkan tycks sedan från 1782, då maken dör, haft hjälp på gården av två drängar och en piga med en son, samt en form av tjänsteboende familj, troligen boende i en särskild stuga på gården, där den ena familjen avlöser den andra efter bara ett år (1782-1783).

Det tycks också finnas inhyses på gården - en änka med dotter, samt tillkom tydligen ytterligare en piga i slutet av denna period.

Det tycks alltså finnas **8 - 10 personer boende på gården samtidigt** under den här perioden, även om personerna växlar över tid.

1779 --> 1787(89)

Thöres Eriksson, född i Kyrkefalla 1720 - **dör 1782**, 18/6, då 62 år gammal.

Hustru **Margareta Gudrun**, född i Sköfde 1710 - inflyttad 1781 (ett år före makens död) från Skierf och **flyttar 1789** till Berg vid 79 års ålder.

Pigan Chatarina Johansdotter, född i Lille Kullen 1762, **flyttade 1782**, vid husbon's död, tillbaka till mamma som bor i Bäckedalen (nästan granne)

Dräng Gustaf Persson, född i Eggby 1759

Dräng Anders Andersson, född i Amundtorp 1745

Pigan Brita Andersdotter, född i Ahnfången 1754, flyttade in 1777 från Skara - **flyttar 1789** till Ödelöthen när husfrun lämnar Späckatorp.

Son Andreas född i Späckatorp 1781

Xxxxx? **Ambjörnsson** född i Flämslätt 1744, 12/8, - **in 1782** från Åbod m. familj då Thöres dör.
- flyttar **året efter** 1783 till Tokatorp i Eggby med familj

Hustrun **Annika Arvidsdotter** född i Lerdala 1745

Dotter Maria född i Skäckagården 1776 21/11

Peter Andersson, född i Väberga 1733 flyttar in med familj **1783** från Hålltorps Torp och byter plats med föregående familj.

Hustrun Maria född i Stenum 17XX

Son Mathias född i Wing 1780

Inhyses Enkan Maria Jonsdotter född i Lerdala 1735

Dotter Maria Jonsdotter född på St Hålltorp 1766

Pigan Catharina Pehrsdotter

Husförhörslängd Varnhem Al:1 (1779-1787) Bild 18/sid 27 - Späckatorp, Klosters socken, Hålltorps rote

(Dokumentbild med tillstånd av ArkivDigital - www.arkivdigital.se)

personer från gården och om man ser till år 1800 tycks det **samtidigt ha bott ett 10-tal personer** på Späckatorp.

1786 --> 1791 samt 1792 --> 1800

Herr Kammerer. Bengt Hellstadius född i Lyrstad; skrivs in med familj och tjänstefolk - inget årtal - inskrivet lösligt, men troligt 1789, efter änkans flytt till Berg; **Kamrern finns inte i husförhörslängden 1792 - 1800!** (Satt i fängelse stor del av den här tiden och dog 1806 - andra källor!)

Fru Lotta (Charlotta) Udd, lever här från 1789 -->1813 då hon flyttar till Sköfde
Dotter Beata Hellstadius, bor med sin mor från 1789 -->1801 då hon flyttar till Sköfde
Son Carl Johan skriven här troligen under tid 1790-talet - men sedan finns han inte med
Son Thore, skriven här troligen under tid 1790-talet - men sedan finns han inte med

Dräng Bengt Larsson inflyttad från Ulunda - utflyttad före 1792
Dräng Pavi Bengtsson inflyttad från torp(?) vid Höjentorp - utflyttad före 1792
Pigan Britha - utflyttad 1789 till Ulunda
Gossen Nils utflyttad till Häggum 1789
Pigan Lena Petersdotter från Sköfde utflyttad 1789 till Kongslena
Pigan Stina Petersdotter född i Skärf 1759 flyttar in under 1790-talet och flyttar ut före 1800 till Kloster.
Pigan Annica Svensdotter född i Wånga 1768 bor här på 1790-talet
Pigan Maria Sandersdotter född i Varnhem 1742 bor här på 1790-talet
Pigan änkan, Cathrina Lansdotter född 1741 i Åsaka flyttade in 1798 från Wing

Elias Sjöman, född i Lyrestad 1740
Hustru Maria Johansdotter född i Hofled 1732 och hon **dör 1792**, 60 år gammal.
Son Johannes född i Lyrestad 1762 - gifter sig och hamnar på Stens Boställe.
Son Carl född 1767 flyttar ut **1791** till under Tubbetorp
Son Magnus född 1771, 21/9 flyttar in 1791 från Skara och flyttar återigen ut **1792** till Hända

Sonen Carl född 1764 flyttar in före 1797 med
Hustru Annicka Svensdotter född i Eggby
Son Anders född här 1797.



Adelsvapen för Nr 1757,
Tallberg

**- Gårdsägare/
Fängelskundsfru/
Adelsdotter**

Charlotta Udds mor var
Margareta Christina
Tallberg (1723-1764),
f. 19/8 på Skofteby.

Gift 1743-11-29 i Norra
Kyrketorps socken,
Skaraborgs län med
kornetten Carl Udd (f.
1700, d. 1773-05-03 på
Östtomten i Stenums
socken, Skaraborgs
län.

Adliga
ättenTALLBERG, nr
1757
Adlad 1631, konfirm.
1719-10-29, introd.
1723. Utdöd 1822-07-
12.

Herr **Kamrer Bengt Hellstadius** noteras bara härefter slarvigt över sidan - utan uppgifter!

Pigan Lena Andersdotter född i Resvenstorp 1777 flyttar in **1804** och åter till Resvenstorp samma år!
Pigan Maria xxxxdotter född i Klostret 1758 flyttar in 1801 och flyttar ut **1806** till Kjärret
Flickan Maria Andersdotter född vid Ulunda 1792 flyttar in 1806 och flyttar ut **1807** vid Ulunda
Pigan Anna-Britta Andersdotter född i Bellefors 1788 flyttar in 1801 från Sköfde och flyttar ut till **1810** till Backgården Istrum
Pigan Cajsa Jonsdotter född i Skärf flyttar in 1811 från Tomten och återflyttar dig **1812**
Dräng Sven Olofsson född i Berg 1787, 11/1 flyttar in 1812 från Engerås och flyttar ut **1813** till Näs
Pigan Britta Andersdotter, född i Sköfde 1786, 18/7 flyttar in 1812 från Dala och ut **1813** till Rytta-regården

Dräng Anders Jonsson född i Acklinga 1779 flyttar in från Qvarnen vid Storegården Santorp och ut **1809** till Store Kullen med hushåll
Hustru Greta Bengtsdotter född i Sköfde 1774
Dotter Johanna född vid Sandtorp 1804 25/2

Gift dräng Peter Rask Lundborg född 1776 (Noteras: Hos Sundqvists Erika) flyttar ut till Hålltorp **1814** (oläsbara notater)
Hustru Lena Larsdotter född i Härlunda 1782 30/8 flyttar **1812** till **Piks Boställe**
Son Gunter född 1905 2/12 och dör **1813**
Son Johannes född 1809, 14/10
Dotter Maria född på Späckatorp 1812, 24/8

Husförhörlängd Varnhem Al:4(1800-1815) Bild 30/sid 49 - Späckatorp, Klosters socken, Holltorps rote
(Dokumentbild med tillstånd från ArkivDigital - www.arkivdigital.se)

Husförhörlängd Varnhem Al:4 (1800-1815) Bild 29/sid 47 - Späckatorp, Klosters socken, Holltorps rote
(Dokumentbild med tillstånd från ArkivDigital - www.arkivdigital.se)

1815 - 1836 Späckatorp Veste - Nya ägare 1814, 1822, 1824; - inhysestugor byggs

1815 --> 1836

Späckatorp Veste står säkert för att man ville skilja ut den Västra delen av Späckegårdens marker med mangårdsbyggnaderna mot de östar inägorna (närmare Ljungstorp) med inhysestugorna i husförslängden.

I särskild anteckning står angivet att hemmansägaren för Späckatorp Lars Jansson år 1817 vid husförhör gjort en erinran. Alltså är Lars Johansson den förste nye ägaren som är särskilt noterad efter pastorskan 1787 - 1814. Troligen skall man tolka de först skrivna i husförhörlängden som ägare. Han är ny ägare efter Hellstadius/ Udderan på Späckatorp.

Ägare;

Make **Lars Jansson**, född i Fröjered 1775, 25/1 med familj finns noterad -flyttar in 1814 - till Löthen 1822.

Lars brukar jorden i 8 år innan han flyttar.
Hustru Maria Jansdotter född i Fröjered 1771, 22/3
Son Johannes född i Fröjered 1802, 17/4

Pigan Cajsa Svensdotter född i Fröjered 1803, 3/4 flyttar in från Fröjered 1820 och flyttar ut **1821** till Backa
Dräng Peter Johansson född i Fröjered 1803 11/5 flyttar in från Fröjered 1820 och flyttar åter **1821**
Pigan Maria Lisa Jansdotter född i Sköfde 1794, 16/9 flyttar in från Sköfde 1815 och åter **1816**.
Dräng Jonas Andersson född i Horn 1793, 29/4 flyttar in **1814** från St Hålltorp och flyttar **1817**.

Nya ägare 1822:

Ägare **Sven Nilsson** född i Fröjered 1775, 17/9 flyttar in 1822 med hushåll från Fröjered och flyttar redan **1823** till Sköfde med hushåll!
Hustru **Margareta Jansdotter** född Warola 1781, 7/3
Dotter Lena född i Fröjered 1806, 24/9
Son Nils född i Fröjered 1808, 15/9
Son Jan född i Fröjered 1810, 14/12
Son Magnus född i Fröjered 1813, 27/3
Son Anders född i Fröjered 1815, 1/10
Son Jonas född i Fröjered 1817, 30/12
Son Sven född i Fröjered 1822, 10/3 och dör 1822

Nya ägare 1824:

Ägare Johannes Andersson född i Wersås 1775, 25/1 - nu 49 år gammal, flyttar in 1824 från Sköfde med hushåll.
Hustru Maria Johansdotter född i Wersås 1777, 25/1
Dotter Maja Lena född i Sköfde 1804, 26/2
Oäkta barnet Son Johannes född i Öm 1806, 22/11 - står som död här på gården.
Son Anders född i Sköfde 1810, 14/2
Dotter Cajsa Lena född i Sköfde 1815, 29/5 flyttar **1836** till Herrlunda
Oäkta son Gustaf född Späckatorp 1831, 29/4

Enkan Britta Bengtsdotter flyttar in 1824 från Stommen Landby
Dotter Johanna
Son Jonas

Dräng Johannes Svensson
Pigan Greta Lindqvist född Späckatorp 1801 1/7
Dräng Johannes Peter Svensson född 1815 2/11 flyttar in 1833 och flyttar ut **1835**.

Inhyses under protest!!

På gården inhyses (under protest) på socknens allmänna mark:

Afskedade Båtsman Johan Kjempe född i Lyrstad 1762, 10/9
Son Olaus, född i Warnhem 1799, 20/2 - återflyttat 1817 efter att ha varit ett par år i Nohlgården Öfverbo
Dottern Johanna, född i Warnhem 1803, 11/12 - flyttar till Engerås och sedan till Torpare på Lille Kullen 1838
Son Johan Gustaf, född i Warnhem 1829, 21/2 - samm som brodern ovan!

I husförhörlängden noteras:

"Vid husförhör den 4 november 1817 gjordes av hemmansägaren Lars Jansson, den erinran: att Kjempe med sina barn ej må skrivas under hemmanet; men som stugan till någon del är byggd på Späckatorps mark, kunde tjänsteförättande Bratt ej därå göra annat avseende, annat än sådant får ankomma på särskilt avgörande. Kjempes son torde dock böra anses förfallen till värvning, eller allmänt arbete, efter omständigheterna."

Nya ägare 1841, 1853, 1860 och 1865 - därefter en hyresgäst i 5 år

1836 --> 1846

Ännu står som ägare;
Maken Johannes Andersson - han dör **1842**, 67 år gammal
Hustrun Maria Johansdotter - hon dör **1841**, 64 år gammal
Dotter Maja Lena, född 1804
Dottern oäkta son; Gustaf Jonson - född i Späckatorp 1831, 29/4.

Dottern gifter sig med Drängen Jonas Johansson född 1815, 5/12, - inflyttad 1836 från Sköfde - återflyttad **1838** med sin nya hustru.

Ny ägare 1841

1841 skrivs ny ägarefamilj in - Jan Petter Johansson (1808) med makan Cajsa Lisa Johansdotter (1815), men de flyttar samma år som ägare till Löthen!

Ny ägare 1844:

Jonas Johansson, född 1815, 5/12 flyttar in från Sköfde - gården köps nu alltså av svågern till Johannes.
Hustrun Maja Lena Johansdotter, född i Sköfde 1804, 26/2 (Johannes dotter - tar nu över föräldragården)
Oäkta son Gustaf

Inhyses på socknens allmänna mark,
afskedade Båtsman enkeman Johan Kjempe född i Lyrstad 1762, 10/9 - han dör **1837**.

Läs gärna fotoavbild av original fastebrev (lagfart) från Häradsrätten som fastställelse på Jonas köp av Späckatorp från Jan Petter Johansson 1844 för 2 000 riksdaler:

(Från Backa gårdsarkiv via Carl Arvid Tell, 2013)

[Backa056 .jpg](#)

3.3 MB

1846 --> 1859; 1854 --> 1862; 1862 --> 1869;

Ägare 1846 fortfarande

Oäkta son Gustaf född 1831, 29/4

Förutom husbonndsfolket fanns på gården vid den här tiden en gift dräng med fru, samt en till två pigor samt två personer inhyses.

Fortfarande bodde 8-10 personer samtidigt på Späcktorp!

[Backa038 .jpg](#)
2.4 MB

[Backa039 .jpg](#)
2.4 MB

[Backa040 .jpg](#)
2.4 MB

Ny ägare 1853:

Ägare Adam Jonsson, född 1824, 25/11 - här, flyttar in 1853 med sitt hushåll av pigor och drängar - dör 1860.

Hustrun Inga Cajsa Olofsson, född 1827, 21/1 i Sköfde flyttar 1861 med barn och piga till ett torp vid Ändebacken.

Ny ägare 1860:

Ägare Petter Larsson Blomqvist, född i Varnhem 1828, 15/9 flyttar in med piga och gift dräng 1861 som inhyses - avflyttar till Öfverbo 1868 - efter att Backa gård köper Späckatorp 1865.

Ny ägare 1865-10-09 blir Backa gårds ägare Patron Wetterberg. (Handling PM från Backa gårdsarkiv, gm C A Tell, 2013)

In flyttar **1867 Arbetskarl Petter Ullberg**, född här 1836, 24/ 2 med familj, varav två barn dör 1868 och 1869. De blir hvesgäster på Späckatorp under fem år och flyttar sedan till Sköfde **1873**.

Dödboken ger att han dör i Kåpplunda, Lars Olofsgården i Skövde 9/6 1917. Hans hustru Kristina född 10/4 1835 i Råda och gifter sig 20/10 1861 . Hennes familjenamn är Ekelund .

Petter Ullberg var farbror till Karl och Otto Ullberg i Stenåsen (Not: Alf Brage)

Därefter bor ingen på Späckatorp!!

Överst på sidan i husförhörslängden noteras Major Wetterbergs sterbhus på Backa Gård som ägare. Majoren dog 1868, samma år som köpet av Späckatorp.

Backa Gård tar över Späckatorp 1865

Nu startar Späckatorps avveckling som självständig gård och gårdshusen avvecklas snabbt. En del av ägorna med inhyesbostäder avsöndras efter hand som självständiga torp och stugor med tomter. Efter arbetskarlen Ullbergs avflyttning som hyresgäst 1873 så skrivs ingen längre på Späckatorp!

Läs gärna avfotograferad originalavskrift av Köpekontrakt vid Petter Larsson Blomqvist försäljning av Späckatorp 1865-10-09 till Majoren Niklas Wetterberg - klicka på symbolen:

[Backa055 .jpg](#)
3.3 MB

1867 sker ett ägoutbyte - Backas Späckatorp vid Ängarås byttes mot Ängarås Dunagården vid Backa

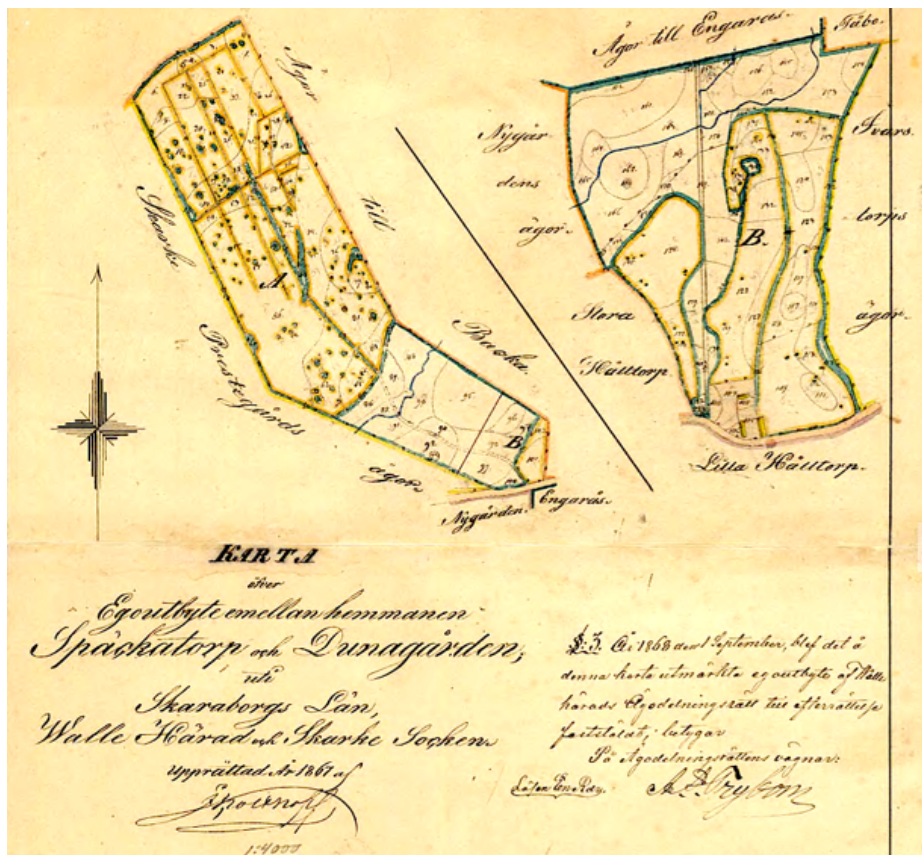
Genom ett byte mellan Backas äga Späckatorp med Ängarås äga Dunagården, kom det "gamla Späckatorp" att 1867 bli tillhörigt Ängarås! Detta påskyndade Späckatorps försvinnande som gård!

Skälen till detta var bl a det uppenbara att ägorna bättre passade de nya ägarna av de båda gårdarna som kunde införliva dem i sina näralljoqande ägor.

På så sätt utplånades de båda gårdarna som gårdar och blev bara namn på ägor. Späckatorps ägor tycks snabbt ha blivit språkligt direkt sammanknutna med Ångarås som gårdsnamn och upphörde att finnas, annat än på lantmäterikartor - se karta från 1960 ovan! En bidragande orsak är säkert också att byggnaderna snabbt försvann från ägan.

Flinkebacken kom med som ett sent tillägg i ågoutbytet, men levde som förpantning redan sitt eget liv och fick regleras på annat sätt än genom övertagande från Ångarås sida! Backa behöll grundägan Flinkebacken näraliggande ågor. Förpantningen intill 1914 ägdes vid tillfället för ågoutbytet av en änkefru Trotzia.

Se fastställelsebeslutet i Ägodelningsrättens samman träde i Wetsttomten den 1 september 1868 - öppna foto!



Copyright Ljungstorpsprojektet, Verna Andersson © 2013 Webbansvarig; Kent Friman - kontakt via Kontaktformuläret under rubriken: Kontakt Sidan använder cookies.

Delar av Späckatorps ägor försäljs och införlivas med andra fastigheter

En försäljning av mark kom redan 1876 den 24 april med samma köpare som i dokumentet nedan av skog nära Löten. Dessa marker var redan förpantade från Späckatorp i mitten av 1800-talet, men var enligt stämning både från Wetterberg och efterföljande Schöler gjorda på ett lagstirdigt sätt, vilka krävde att de skulle återlösas. Schöler hann också kräva i domstol att virke nedtaget till hägnader och viss skadegörelse skulle ersättas. Markerna kom sedan att slutligen säljas på riktigt som avsköndring från Backas Späckatorpsmark.

(Uppgifter ur Backas gårdsarkiv via Carl Arvid Tell, 2013)

Se handavskrift av originalhandlingen för försäljning till lantbrukaren Johan Ringblad, Löten:

[Backa027.jpg](#)

2.1 MB

Avskrift

Jag S.M. Schjöler upplåter och försäljer härmed till landtbrukaren Joh. Ringblad den mig tillhöriga skogsskiften på norra Billingen belägen intill 1/4 dels mantal Löthen och beräknad till etthundradels /1/100/ mantal samt innehållande femtiofem/55/ qv. ref och sextioåtta /68/ qv. stänger, för en köpeskilling af trehundra (300) kronor, och som nämnde köpeskilling blifvit till fullo betald på sätt som en den 1 april 1875, upprättad förening utvisar afhänder jag mig omförmälda skogsskift och tillegnar den samma Johan Ringblad att genast tillträdas och såsom all annan hans välfångna egendom egas och besittas. Förbindande jag mig till hemul enligt lag. Backa den 24 april 1876.

S M Schjöler

Egenhändig underskriften intyga på en gång närvarande vittnen

C M Bergman

Haldan Lindencrona.

Att ofvannämnde 1/100 mantal, som af mig försålts till Joh. Ringblad är en afsöndring från 1/4 mtl. Späckatorp förklaras härmed. Backa den 17 mars 1886.

S M Schjöler

Herr S M Schjölers egenhändig namnteckning intyga på en gång närvarande vittnen

F Kempe

Dav. Holmgren

Från en i Valle härads lagfartsprotokoll den 17 mars

Flinkebackens grundäga säljs till Petter Jonsson, Lundby 1873

1873 köper Petter Jonsson, från Lundby, Flinkebacken (grundägan, men inte förpantningen som de facto innehavs av Fru Trotzig vid den tiden) direkt av Patron Wetterbergs sterbhus på Backa gård. Han flyttar in med familj 1873 som brukare enligt husförhörlängden och står som ägare i husförhörlängd först 1895! Se Petter Jonssons och Patron Wetterbergs sterbhus köpebrev från 1872 här nedan i originalavskrift!

[Backa053.jpg](#)

2.7 MB